

258534

Черкаська об.

Городищенський р-н.

С.В.Старосілля

Венец Марій Данилівна

[С.1]

16.XII.1988

Добрий день Володимир Антонович Маняк.

Пише вам жителька села Великого Старосілля Городищенського рн. Черкаської обл. Марія Данилівна Венец. Я жителька села Старосілля у якому я народилася 1928 року 10 листопада, прожила всі свої годи у цьому селі, пройшло і мое детство у тому ж таки 1933 році голодне і холодне, була я мала своїми годами в те время та память і досі низітерла того усього що було мною пирижите, було мені чотири споловиною поки в той час але щоя запомнила, запомнила що моя мати Бондаренко Оксана Динисівна просила у сусідів пусті кукурудзяні качани которі вони від зерна вже облущили, оте як його вже можна назвать клапоть дерева от кукурудзи моя мати брала у сусідів і розбивала той пустий качан молотком на дрібні кучоски і несла до млина домішучи ще якусь часточку зерна котору вимінювала у людей за якусь одежину

2)

і змоловши пекла чибрики на чиріні у печі притрушуючи лопату що нею садовили хліб у піч тимиж висівками абож як назвать по откровеному чутлі ни тирсою бо воно було похоже на тирсу, іде ще хтось у тодішній час жив чут лучше іде в кого попадало порося чи здихало у кого коняка хто ще низдав у колгосп, то моя мати не розшукувала і несла ту здохлятину додому і ми їли, алеж моя бабүся моеї мами мати всеодно умерла, ами ще осталися мама моя я і

братик мій Ваня, настала весна 1933 року і наша мама начала ходити на Ирдинь на огородню полоть, це від нашого села за сім кілометрів Ирдинь, я визнаю що там ще платили за те полоть, так я і нирозпитала у своєї мами поки вона ще була жива бо померла вона у 1947 році, ну мама тоді колиж ходила полоть то получала на себе фунт хліба, і на нас із братиком тоже фунт хліба, цебто чотириста грам на себе і на

3)

нас двох чотириста грамів кукурудзяного хліба, по скибочці на нас із братиком бо він же великий кукурудзяний хліб, та щеж наче та скибочка і у воду вмочина сильно мокра я його той хліб як зараз бачу який він був, а він же був добрий, бо його було трошки того хліба, одна маленька скибочка мені, а друга скибочка братикові Вані, тож була дуже худісінька в собі от свого рожденія сухенька і худенька, а Ваня був повненький в собі і він дуже ж хотів їсточки, як же він було просить у мене Маріко я хочу їсти ая сама маленька а вони був 1931 року народження та уговорюю його що підожди осьо мама прийде та принесе нам хліба, і от одного разу він попросив їсти і ліг вже назавжди, пишу і плачу боя ті слова братикові чую як зараз якто душа дитяча хотіла їсти як вона умирала з голоду у два годи свого младенчиського життя, воно знало одно що його душа хоче їсточки, і от мама

4)

ускорості прийшла додому увечеріж, бо утром вонаж рано йшла на роботу і самаж тоже уприголоді наша мама амиж голодні тоже, і їїж ще нужно в одну сторону пройти сім кілометрів а у вечері обратно іти цюж відстан та за день 14 кілометрів пройти пішки ащеж день і робить нужно щоб заробить для себе той фунт хліба і для нас на кожного двісті грам на їдака це на дитину двісті грам а на дорослого що робив то чотириста грамів получали учевері, і от мама прийшла додому увечері а Ваня мовчить, а вона ж моя мати сразу поки тільки увійшла у хату, та питаєця мене а Ваня давно заснув, ая відповідаю що нидавно просив

їсти, то мама давай його будить, щоб він ту скибочку хліба поїв, а Ваня вже так заснув що більше його маленька душа їсти непросила, і отак у наші сім'ї померла бабуса Явдоха і мій братік Ваня з голоду.

5)

Ну авже доходило до юня мисяця я вже нипамятаю за чи ми жили, чим ми кормилися з матір'ю ну жили, знаю щоя вже рвала спориш авін був такий густий у дворі внас, і я його їла пхала просто такими жмутками собі врот і задовольняла свою жажду голоду, поки вже уродила на огороді картопля, і качани кукурудзи, которе моя мати у людей випрошувала весною щоб посадовить грядочку хоч чим небуд, люди доброї душі люди, давали лушпайки із картоплі мої матері, а вона цими лушпайками садовила огород, садовила і ждала врожаю, ждала картоплі і вона уродила, а кукурдзи тоже хто-то дав і ми посадовили і кукурудзу а лушпайок дала на посадку Кучеренко Векла по баткові я низнаю як її було звать, а чоловіка її було звать Кучеренко Прокіп --> Макарович

6)

Робив він вті года у сільсоветі чи секретарем чи що, а по уличному їх було звать Ситюківські, і оця добра жінка Векла дала як я вже написала люшпайок картопляних і гнилу картоплю дала пообрізати мої матері а їїж цю доброї душі жінку німці повісили разом з нашими односелцями зате щоїї чоловік був партійний і що робив у сільсоветі, ну і на цьому мое детство у 33 році пройшло і я стала жить дальші. Я б вас просила Володимире Антоновичу щоб ви приїхали в наше село Старосілля, в нас ще есть люди которі знають багато чого про репресії про це розкуркулювання про це хто трусив у людей ті ворочки з квасолею, та жменею куті, їх можнаб було ще розпитат про ті времена про те життя про той же 33 рік, це їхні імена которі могли б розказать ще історію тих годів. Це --> Хоменко Мирко Динисович

--> Півень Грицько Іванович

їм уже за вісімдесят п'ять років.

7)

а тепер упень опишу продовжу свою муку життя, свій 1947 рік в котрому я упень же у свої 19 років старцювала у западні Україні просила хліба, упень же нидостача в цьому після воєне життя німці спалили село згоріло все що було у людей у хатах, остались вчому були і в чому стояли люди, нужно було жити строїця вижили построїлись, ну і упень той же голод я вже вросла, а мати і дві сестрички, сестрички малі, менші мене годами і я їду в западку шукать добра шукать роботи щоб заробить для сім'ї. Батько прийшов із плену больний легенями і помер, а я старша у сім'ї і ніби найдужча здоровям, поїхала і приїхала вже туди щоб де устроїтись на роботу, ну на роботу ниустроїлась а душа їсти хоче а нимає чого, і нимає за віщо купить, нимає в мене грошей ні копійки при мені, бо тудиж у туж западну їхали товарними вагонами на площадках на кришах вагонів хто як міг і хто начому міг доїхать.

8)

ну і душа нистерпіла голоду, так нито вже хотілось їсти а вже смоктало під ложечкою нудило, і пішла я уперше у своєму житі розявила рота просить хліба, зайдеш у хату перехрестись і кажеш тетю дайте що нибудь, а тетя отвічає вас багато ходить і вже нимає чого давать, а воно і правда що нас багато ходило, ходили з східної України ходили з росії росіяни ходили із усього світа, голод гнав жінок з дітми з росії, і нас по три душі виходило з двору а трое входило у двір, і вже ніхто нічого нікому нидавав, а голод так душив у жолудку що якби хто дав жменьку кукурудзи то жувавби і зерно, чи сирий буряк гризби чи картошину ївби усе бо душа їсти хотіла, і вже три дня голодні а спимо під купами гною де хазяїн зложує гній у компост, а соничко весною вже було діло, соничко світить гній удень

підсохне ами вже як надворі смеркне підходимо до тої купи гною прищулюємось спиною до

9)

гною, ноги підгинаємо аж до підборіддя і всю ніч сидиш під гноем спиш сидячи, бо ж у хату ніхто нипускав, сразу сочувували і упускали у хати аїх стали оббїрать, а потім вже ніхто нікого нижалів даже де ми спали коло гною щоб хазяїн застав нас то мїгби нас убить і нічого йому нибулоб, ні суда ні права у ті годи і вже на четвертий дань нашого голодування, дєвочка вона менша за мене на три роки і щупленька собою ну худїнка, і я низдорова була, авонаж видно що ще дитя, і натрапляє на жїнку чєшка вона сама, а жила у западні, її чоловік коли був ще молодим нижонатим і робив у чєхїї на заробїтках, він був сирота, а вона тоже сирота була, і вони одружились, і у нього у западні була хата де вона ото жила, а внєї даже нибуло і хати, і вони перед вїйною переїхали до нього на родїну і коли він пішов на фронт а вонаж чужа осталась мїж чужими тоже

10)

і ця жїнка коли ця дєвочка зайшла просить хлїба вона сказала що откудова ти, а дєвочка отвітила що з Кїївської обл. їми вже три дня голодні ніхто нічого нидає хоч ми і просимо, іця жїнка сказала що їдїть я вас покормлю їми у тїєї жїнки пробули увесь день помогли її копать грядочку де вона хотїла посадовить раньої картошки буряків і цибулі, вона нас покормила за день чотири рази, ми їли потрошку бо ми боялися їсти сразу вдосталь, щоб нам низаболїть і ни померти в чужї сторонї, і ми внєї пириспали вона нам спасїба ще і заплатила, дала по пів буханки хлїба і по пїввідра картошки і поснїдать дала і ми ще зайшли хат у декїлька попросили ще своїх запрохїв але ніхто нічого нам нидав як і ті днї попередні тами пішли на станцію і приїхали додому, і стала я ходить у колгосп на роботу та день поробиш а вечєрі їдєш на бригаду за пайком і получиш або ж стакан дерті, абож стакан якоїсь муки за день, а жили і робили

11)

і надіялись на луче житя, ну ату жінку чешку щоб у тодішний час та теперішний ум чи розум щоб було внеї узят її адресу яб її тепер отблагодарила за її добре серце за її чуйність за її доброту, щовона нас голодних в чужі стороні приютила накормила і зогріла і на дорогу нам дала хліба і картошки я її ту картошку і додому привезла на свою Україну на свою Київщину бо тоді була внас Київська обл. а тепер Черкаська, я її ту жінку згадую всігда добрим словом, якщо вона єсть жива то нхай її дорога стелиця білим рушником а якщо покійна то земля їй пухом, щоб її легко і на тім світі лижать, земний уклін її всігда від мене живої аще я низгадала що між цими трема днями як я просила хліба заходжу до одної теті тожеж у ці западні, а їсти душа хоче аж зараз пишу а мині млосно стало як загадала те время і той день і час як я зайшла у хату а коло печі в хормах витягнутий хліб і на дечках

12)

пиріжки лежать, і два чавуни повідерні картошки вареної стоїть, а хліб ну так приємно пахне хлібом, таше і голодні людині коли хліб ниголодні людині лоскоче ніздрі своїм свіжим запахом, ато змеможеному ще і голодом ну ая прошу в тієї теті – тетю дайте що небуд а тетя отвічає що нимає вже чого давать вас багато ходить, ія нивидержую так мене смокче під грудми, і ще прошу тетю то дайте хоч картоплину так мені сходилось їсти до нивозможності а тетя отвічає, свині зідять картоплину повірите я насилу з хати вийшла, так отой запах хліба увійшов у душу аще ота картоплина, аще оте щоя молода дівчина у свої 19 років прошу кланяюсь за скибочку хліба і ніхто низнає нисочувствує що як душа їсти хоче, аякте серце боить як стидно рота розявлять просить хліба, аяк важко умирать голодному

Я пишу це усе а мене трусить дрозат в мене руки ноги серце мое трусится сльози
ззатуманюють очі як я могла отаке все пирижить. Та тотя в тодішній час луче дорожила
своею свинею чим людиною

13)

ті жінці чешці що приютила накормила ниоцінена благородность цеж цими трема днями
що ів цієї я просила картоплини щовона свою свиню цінила луче за вирощену у 19 років
людина, вона свинею луче дорожила, ія туж свиню стіки живу стіки і згадую, авонаж та
тетя щобя як умирала або ж яе ще вона есть у живих та умиратиме як би її душа так їсти
хотіла як моя у тодішній час, і щоб її яким то чином нидавало і пиритинало у горлі щоб
вона низіла того що мала у своїй господі хоча вона його і нажила своїм трудом пройшло 41
рік стого часу як мене моя жисть носила за кусочком хліба по западні аж те усе як зараз
чую і бачу, а січас носять пухові платки светри носять попід хатами продають, мені того
всього нинада що вони продють бо воно в мене есть ни пухове простіше але красіве есть,
але я запрошую до хати ідіть пообідаєте нидумайте щоя буду гроші за обід требувати ні
задарма ідіть

14)

пообідайте, що і що вона торгує собі гроші нихай хто чим можить тим і промишляе ая
приглашаю поїсти, в мене тепер ест чим угостити есть хліб есть і до хліба, алеж стіки вже
прожила вже 60 років сполнилося а мое старцівство ідосі згадують, дивись кажуть
посторонії жінки наші сільські на мене і по цей час згадують, що колись були старці с
торбами атепер стали хазяйками, живу як і всі люди маю трое дітей дочка і два сини в
мене, двір і у дворі як у всіх людей хата сарай погріб тепер ів селі добротні хати і все що
нужно у дворі есть, все можна зробить, купить, нашить, одне здоровя нипродається і
никупується. прошу вас читайте розбирайте може де що нитак написано може де що нитак

написано може що нидописано бо писала плакала трясла і трусило згадуючи оте все добре що пирижилося за мої годи, а воно все оте коли були молоді года які так набралися сили на отому густому

15)

зеленому спориші на которому я випаслася у 33 році, апотім молодість, молоді годи, старцювання, апотім заміжя, апотім сімя а тоді стройка хата сарай, а потім одружування дітей, робота в колгоспі всі свої годи у ланці на буряках, бояж живу у селі пятисотениць Марій Демченко і Марини Гнатенко. яб хотіла Володимире Антоновичу щоб ви як писменик приїхали до Старосіля, і як я вже вам писала про наших старожилів щоб ви їх розпитали про все що вас интирисує, і я б хотіла щоб про мое життя а у мене воно складне і інтересне із самого детства і по цей час то була б для молоді для цих і для прийдешніх покольні як спомин книжка хто як прожив до і після війни хто і що пириживав як обживався сам своїми мозолями, без допомоги дядів і тетів без поради хорошим словом ните що у теперішньої час, тато і мама дадут готовий дом і всю обстановку в дом, а щоб ожениця у 48 році

16)

та на куфайкці спать, замість подушки куфайка а другою куфайкою укриваця, а вдень у цих куфайках іти на роботу, а штани я сама лічно своєму чоловікові постірала повісила на рогачі колопечі сушить авін поліз на піч без сподніків, бо їх тих сподніків нибуло лишніх, а сорочичку надев на себе та поліз на піч без трусів бо їх у 48 році ще нибуло по селах тих трусів, а сусід увійшов до нас а сусід такий годами як і ми, та каже зліз із печі та пограємо у карти, а мій чоловік отвiчає що чогось морозить, а йому 19 років молодий і жонатий вже, а штани одні були, уверечі постірали, а утром хоч і мокрі ще ати удівай бо голий ходить нибудеш, атепер усього навалом ест і штанів і сорочок, схочиш хорошу книжку написать то

приїзжай та все із нашого після воєного життя опишеш як починала сім'я жити і розживаця, та которі нимає кому допомогти ні словом ні ділом, як самому трудно стават на ноги як нимає допомоги ні від кого. Прошу дайте хоч маленьку для мене відповідь псьмом на мою адресу, чи хоч трохи мое писання куди стосується чи марний мій труд що я 6 часів все писала для вас! для історії нашої.

17)

Есть ще багато чого писати у мене про мою жисть, багато всього не написала ще, не написала про сорок сьомий рік всього бо нужно время для цього і нерви, а я поки написала те що вам буду пиридавати, то я ніч не спала думала умру так мені було погано, те усе загадавши що людина може знести своїм серцем своїми нервами аще жити, робити, сім'ю виховати, потроїти все із свого труда з своєї трудової копійки. Прошу вас називайте мого імені ні фамілії, пишіть хто я з якого села я не соромлюся свого старцювання, то були трудні роки мого дитинства, я прожила своє життя своїм трудом, нікого не краді ні з погребі, ні з огорода, ні скарману не вивиніла чужої копійки, цим ніхто ні мені ні моїм дітям не урізне ні Батком ні матірю що ми деś щось укогоś краді чи отнімали, ще раз прошу вас пишіть все як есть називайте моєї фамілії і ім'я мого.

18)

Багато в нашому селі люди приживали отой 33 рік багато померло людей, але ніхто не хоче того прошлого людьми прижитого споминати, а де хто може і написав би то не умів людина щоб описати бо неграмотна, і не хоче заботитися, а що описується про Сталінізм то ні один же він був той наш Батько Сталін, а коло нього були і прихвостні которі вмісті із Сталіном їли людей, не знищували а їли, хоч і описують за матерів що у голод 33 року матері їли своїх дітей, голод доводив до істерики до відчаю людину, рідну матір перед своїм дитям, але чи та мати ізівши своє дитя лишалася уми не оставалася без розсудку в голові, бо у нашому селі була жінка котора зіла своє дитя то вона не і балакала і сміялася без потреби хоч не було нічого смішного в тих словах, а тіж таки прихвотні

Сталіна, Молотови, Кагановичі, Ворошилови, а їх було нисчислена маса которі захищаючи свою шкуру здавали своїх друзів

19)

нижаліли ні їхніх сімей нічого у світі, якби самим вижить, за їх пишуть їх критикують, а їхже такий проклятих звірів єсть ів наш час більш як п'ятдесят процентів, которі ходять за нашими згорбленими плечима і якби можна то вони ів теперішній час нас билиб, щоб ми тягли ярмо іза них щоб вони дожили до пенсії нипиривавши свого здоров'я, получають додаткові премії нізащо незаслужено, бо вони згуртовані у началстві і люди це все бачать, чують, знають, і мовчать, бо по їзньому нибуде цебто по нашому по людському, ами живемо у селі нужно зустрічатся, бачится з людиною, і мовчиш бо єсть пословиця мовчи язичку дам кашки, або ж мовчи глуха то буде маншче гріха, нихай живут хто як можить і хто як уміє, алеж усі уміємо ну усім так нибуде, казав наш сільський авін був трошки начальником, що на мої годи дураків хватить поки я піду на пенсію івін вже на пенсії ще живий.

20)

отак і живемо покоряємось, мовчимо, бо ми робоча сила, нам нужно дес за чимсь звертаця до начальства, а він чи любий з них буде мстити за твою правоту за откровеність сказаного тобою слова, бо правди в усі часи стіки і світ существує нилюблять, нихочуть чуті, за правду бють, убивають, у тюрми саджають, за правдулюдей репресіровали, катували, защо люди умирали за правду, аде вона та правда, ви це добре знаєте тоже всі ів тепеішній час, може ще і мене за мое писаня по откровеності, за мое справедливе висловлиння, попаде і мені тюряги, ную небоюся я вже прожила і отжила, аце вже осталися мені щитані дні мого життя, як хімія нидоїсть за ці годи нас усіх, бо атомний і

космісний час внашому житі, а хімія вземлі, воді, і ввоздусі, іщеж прошу вас низміняйте
фамілії моєї хоча будете писать і книгу для поколінь для вспомину про людей як жили,
которих колись нибуде в живих. ____